

«РАСЛЫЙМ»

**Татарстан Республикасы
мәгариф һәм фән министры**

 И.Г.Һадиуллин

«19» ноябрь 2025 нче ел

**Рус телендә белем бирү мәктәпләренен татар укучылары өчен
2026 нчы елда туган (татар) әдәбияттан дәүләт йомгаклау аттестациясен
уздыру материалларының күрсәтмә варианты**

**Демонстрационный вариант
контрольных измерительных материалов для проведения государственной
итоговой аттестации по образовательным программам основного общего
образования 2026 года по родной (татарской) литературе
для обучающихся-татар школ с русским языком обучения**

разработан федеральным государственным автономным образовательным учреждением высшего
профессионального образования
«КАЗАНСКИЙ (ПРИВОЛЖСКИЙ) ФЕДЕРАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

подготовлен государственным бюджетным учреждением
«РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ЦЕНТР МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ»

утвержден МИНИСТЕРСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

Күрсәтмә вариантка аңлатма

2026 нчы елгы дәүләт йомгаклау аттестациясен уздыру өчен контроль-бәяләү материалларының күрсәтмә варианты 9 нчы сыйныфта имтиханга эзерләнүчеләргә йөз тотып төзелде. Шуны истә тотарга кирәк: әлеге вариант имтиханда тәкъдим ителәчәк биремнәрне тулысынча чагылдырмый. Аның төп максаты – укучыларга сайлап алу имтиханына мөстәкыйль эзерләнәргә юнәлеш бирү.

Күрсәтмә вариант укучыларда контроль бәяләү материалларының структурасы, биремнәрнең күләме, формасы, катлаулылык дәрәжәсе (жиңел, уртача, авыр) турында гомуми күзаллау булдыруны күздә тота. Киңәйтелгән җавапларны бәяләү критерийлары укучыларда һәм гомумән киң жәмәгатьчелектә бу сорауларга куелган таләпләр турында күзаллау булдыра, эзерлек процессында игътибар ителәсе мәсьәләләрне ассызыклай.

Әлеге мәгълүматлар барысы да укучыларга татар әдәбиятыннан сайлап алу имтиханына эзерләнү юлын формалаштырырга, камилләштерергә ярдәм итәр.

Биремнәрне башкару өчен күрсәтмә

Татар әдәбиятынан дәүләт йомгаклау аттестациясе эше 2 бүлектән гыйбарәт.

Беренче бүлек тәкъдим ителгән әдәби текстларга эчтәлек һәм форма ягыннан бәя бирүне күздә тотат. Текстларны башта игътибар белән уку, бары шуннан соңгына эсәргә яки тәкъдим ителгән өзеккә карата куелган сорауларга җавап бирә башлау мөһим. Беренче бүлектә ике вариант тәкъдим ителә. Укучы үз теләге белән шуларның БЕРСЕН генә сайлап алып эшләргә тиеш. Эпик яки драма эсәренә анализны эченә алган беренче вариантта киңәйтелгән җавап таләп иткән 3 сорау тәкъдим ителә.

Лирик эсәргә анализны эченә алган икенче вариантта киңәйтелгән җавап таләп иткән 3 сорау бирелә.

Беренче бүлектәге беренче һәм икенче вариантлардагы 1.1.1., 1.1.2. һәм 1.2.1., 1.2.2. биремнәренә җавап язганда темадан читкә китмичә, җавапны артык киңәйтмичә, 3-5 жөмлә күләмендә формалаштыру мөһим. Әмма бу сан якынча, шартлы, җавапны тикшерү барышында аның эчтәлегенә игътибар ителә. Өченче бирем исә (1.1.3. һәм 1.2.3.) чагыштырма планда җавап язуны таләп итә һәм аны 5-8 жөмлә күләмендә формалаштыру сорала.

Икенче бүлек дүрт сочинение темасын үз эченә ала. Алар аерым эсәрләргә мөнәсәбәтле кечкенә күләмле сочинение язуны күздә тотат. Җавап бирү барышында шуның БЕРСЕНӨ генә сочинение форматында 150 сүздән дә ким булмаган сочинение язу сорала, 100 сүздән дә ким булган язмалар 0 балл белән бәяләнә.

Биремнәрне башкару өчен 210 минут вакыт каралган. Эшнең беренче бүлеген башкару өчен – 2 сәгать, икенче бүлекне үтәүгә калган вакыт күздә тотыла.

Уңышлар телибез!

1 НЧЕ БҮЛЕК

1 нче бүлектәге ике вариантта тәкъдим ителгән өзекләрне укыгыз һәм шул вариантларның берсендә каралган биремнәргә генә җаваплар языгыз.

1 НЧЕ ВАРИАНТ

Тәкъдим ителгән өзекне укыгыз һәм 1.1.1. – 1.1.3. биремнәренә җавап бирегез.

Искиткеч таныш, якын тавышны ишетеп, беренче тирән тетрәнүдән соң егетнең рухи хәлендә гажәеп бер үзгәреш туды: ул җырлаучының кем булуы белән кызыксынмас булды. Күрәсең, аның сүнөп бетмәгән аңы могҗиза булуына — Таһирәнең кул сузымы гына жирдә җырлап торуына ышана алмады. Хәер, кем җырласа да барыбер түгелмени, тик җыр булсын, җыр туктамасын. Татар җыры, Таһирә җыры, туган ил җыры... Ah, моңардан да кадерлерәк һәм ләззәтлерәк нәрсә булырга мөмкинме соң?!

...Һәм вагон стенасына ышкылып кына яуган вак яңгыр аша экрен-ачык ишетелгән җыр, күктән иңгән ак канатлы фәрештәдәй, егетне ут эчендә яткан җиреннән сак кына күтәрәп, каядыр еракка, татлы хыял дөнъясына алып менеп китте. Аның хәтта тәне, һавада йөзгәндәй, жиңеләеп калды, акылы ничектер бердән яктырып китте, сизгерлеге искиткеч үткенләште. Җырны инде ул хәзер моң итеп кенә ишетмичә, гажәеп ачык сурәتلәр тезмәсе итеп тә күрә иде.

...Менә кыз экрен генә башлап, аннан тавышын күтәрә төшеп, сузып кына җырлый:

Сарман буйлары, ай, киң ялан,
Печәннәре җитәр бер заман шул,
Печәннәре җитәр бер заман...

Һәм егетнең күз алдына үтә ачык булып, әллә кайларга кадәр җәеләп яткан чуп-чуар чәчәкле болын килә. Үлән башларын, чәчәкләрне селкетеп, йомшак кына җил исә, имеш. Каяндыр, тургай сайрауларына кушылып, чалгы янаган тавышлар ишетелә кебек, йомшак җил кибе яткан покосларның хуш исен китерә кебек, тик егет печән чабучылар ягына нигәдер борылып карый алмый, имеш. Ул да булмый, аның күз алдына бормаланып киткән тар гына болын юлы килә. Хәтта бер мөлгә егет үзе дә ике рәт үлән арасындагы тәгәрмәч эзеннән, жылы туфракка яланаяк баса-баса, китеп бара кебек, ә каршысына киез эшләпә кигән, таяк таянган ак сакаллы бер бабай килә кебек.

Күпмедер вакыт узгач, кызның тагын моңлы җыры ишетелә:
Кояш бата, айлар калка,
Бик ямансу шул чакта...

Һәм егетнең күз алдына үзләренең шәһәрдәге кечкенә өйләре килеп баса. Эңгер-меңгер вакыты, имеш. Өйдә әнисе ялгызы гына икән. Менә ул, ак яулык

бәйләгән кечкенә карчык, ут кабызып, бисмилласын әйтә-әйтә, тәрәзә пәрдәләрен төшереп йөри, тәрәзә төбәндәге гөлләрнең кипкән яфракларын чүпләп-чүпләп ала, имеш. Өстәлдә яңа гына кайнап чыккан самавыр тора икән. Әнисе аның институттан кайтканын шулай чәй әзерләп көтә, имеш.

– Әнием, әнием! – ди егет, эченнән үксеп, һәм аның йомык күзләреннән сыгылып терекөмештәй кайнар яшь бөртекләре кипкән иреннәренә акрын гына тәгәрәп төшәләр. Шәфкать туташы кулын аның маңгаена куеп, иелеп, нидер сорый шикелле, ләкин егеткә гүя Таһирәсе дәшкән кебек тоела.

Ә.Еники «Кем җырлады?»

1.1.1. һәм 1.1.2. биремнәрен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнән номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 3-5 жөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.1.1. Егетнең кичерешләрен җиткерү өчен Ә.Еники нинди алымнардан, образ-детальләрдән файдалана?

1.1.2. Үз геройларының фажигасен сурәтләп, язучы нинди фикерләр җиткерә дип уйлыйсыз?

1.1.3. биремнән башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнән номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 5-8 жөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Ике әсәргә чагыштырып, җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.1.3. Ә.Еникинең «Кем җырлады?» хикәясендә һәм Ф.Әмирханның «Хәят» повестенда бер-берсен яраткан төп геройларның күңел халәтен чагыштырып карагыз. Аларның нинди охшаш һәм аермалы яклары бар?

Хәят Михаилның үзенә нәрсәдер, бик кирәкле бер нәрсә әйтергә теләп тә, әйтеп бетерә алмаганлыгын томанлы гына сизенә, ләкин, никтер, ул кирәкле нәрсәнең әйтеп бетерелми калганлыгын теләгән шикелле була иде. Кулындагы чәчәкләр бәйләмен борыны янынарак китерде дә, шул чәчәкләргә әйткән шикелле итеп, ул:

– Ишетегез әле, сез әүвәлләрдә бик матур җырлайдыр идегез. Җырлагыз әле берәр нәрсә, – диде.

Михаил чәчәкләргә карап әйтелгән бу сүзнең үзенә әйтелә икән белә иде, назланып тормады: уң кулын чалбар кесәсенә тыкты, йомшак кына тамак кырды да зәгыйфь, ләкин сөйкемле тенор белән:

В темной аллее заглохшего сада

Сидя вдвоем на дерновой скамье, –

дип башлады да, үз-үзеннән көлеп жибәреп, жырын кисте һәм:

– Юк, Хаят, мондый тавыш белән жырлаганны тыңлап утырганчы, энә ул агачта сайрый торган кошчык сайравын тыңлагыз. Ул сезнең өчен һәм сезнең матурлыгыгызны мактап сайрый, - диде.

Чынлап та, ниндидер бер кошчык, башкаларыннан аерым бер осталык вә аерым бер дәрт белән, болар утырган скамья каршысындагы агачның яфраклары арасына яшеренеп сайрана иде. Соңгы сүзләренә әйткәндә Михаилның тавышы бик чынлыклы вә бераз каушанкырак чыга иде. Хәятның йөрәге тыпырчынган шикелле итеп тибә башлады: Михаилга әйтергә аның теленә жавап килми иде. Бер минутлык тик торыштан соң Михаил, уң кулы белән Хәятның сул кулыннан йомшак кына тотып, уйчан гына тавыш белән:

– Ачуланмагыз, Хаят, мин сезне сөям... Минем күңелемдә сез генә... – ди башлаган иде, Хәятның кулының үз кулыннан ычкынган икәннен сизде.

Хәят болай итеп әйтелгән «сөям» дигән сүзгә әүвәл мәртәбә ишетә иде. Ул әле күптән түгел генә укып чыккан русча бер романда сөю, сөелү дигән сүзләренә күргән вә хәтта үзен шул романда язылган кызларның берсе итеп уйлап укыган булса да, һәм мондый эшләренә үзеннән зуррак иптәш маржа кызларыннан әллә ничә мәртәбәләр ишеткән булса да, хәзер аптырашта калган: кирәк укыган романындагы кызның вә кирәк үзенә иптәш кызларының үзләрен мондый вакытларда ничек тотканлыкларын хәтереннән чыгарган иде. Михаилның «сөям» дигән сүзгә ишеткән тә, ул ишетелер-ишетелмәс кенә тавыш белән:

– Сөз бик мәхәббәтле!.. – диде дә, йөзен куллары белән каплап, олы юлга таба йөгерде.

Михаил да аның артыннан китте. Аның колагындагы Хәятның сүзгә шатлыклы яңгырый иде:

– Сөз бик мәхәббәтле!

Хәят үзенә кызарганлыгын белә, колакларының ялкынсыз янганлыгын да сизә; һәм хәзер генә булып узган эш аның алдында томан эченнән карап, шатлыклы елмаеп торган шикелле була да, йөздәге кызыллык, колаклардагы яну тагы да көчәя иде.

Яңадан бер минут – Хәят күңелендә куркугарак охшый торган бер китекле сизде: кинәт бу бик күңелле һәм бераз оялтычрак эшнә бер чите жимерелеп төште. Кай жире житешми? Кай жире китек? Анысын Хәят әле белеп житкерми иде. Ләкин сизгер яшь йөрәк бу китеклеке тойды.

Ф. Әмирхан «Хәят»

2 НЧЕ ВАРИАНТ

Тау башына салынгандыр безнең авыл,
Бер чишмә бар, якын безнең авылга ул;
Аулыбызның ямен, суы тәмен беләм,
Шуңар күрә сөям жаным-тәнем белән.

Ходай шунда жан биргән, мин шунда туган,
Шунда әүвәл Коръән аятен укыган;
Шунда белдем рәсүлемез Мөхәммәдне,
Ничек михнәт, жәфа күргән, ничек торган.

Истән чыкмый монда минем күргәннәрем,
Шатлык белән уйнап гомер сөргәннәрем;
Абый белән бергәләшеп кара жирне
Сука белән ертып-ертып йөргәннәрем.

Бу дөньяда, бәлки, күп-күп эшләр күрем,
Билгесездер – кая ташлар бу тәкъдирем;
Кая барсам, кайда торсам, нишләсәм дә,
Хәтеремдә мәңге калыр туган жирем.

Г.Тукай «Туган авыл»

1.2.1. һәм 1.2.2. биремнәрен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 3-5 жөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.2.1. «Кая барсам, кайда торсам, нишләсәм дә, / Хәтеремдә мәңге калыр туган җирем» юллары белән Г.Тукай нәрсә әйтергә тели дип уйлыйсыз?

1.2.2. Шигырьдә кулланылган нинди тел-сурәтләр чараларын билгели аласыз?

1.2.3. биремнәрен башкару өчен башта җаваплар бланкына биремнең номерын язып куегыз, аннан соң һәр биремгә таләп ителгән күләмдә тулы җавап языгыз (якынча 5-8 жөмлә). Автор позициясен ачыгыз, әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дә дәлилләгез. Ике әсәрне чагыштырып, җавапларыгызны аңлаешлы һәм төгәл итеп языгыз.

1.2.3. Г.Тукайның «Туган авыл» һәм М.Әгъләмовның «Матурлык минем белән» шигырьләрендә лирик герой нинди фикерләр җиткерә? Аларның нинди охшаш һәм аермалы яклары бар?

Зур, матур, биек йортлар,
Тәрәзәләрдә – утлар...
Ишектән килеп керәм.
Кая гына барсам да,
Матурлык минем белән.

Алда – күл, янда – болын...
Уйнаклап йөри колын...
Мин дә тәгәрим, көләм.
Чөнки, кайда гына булсам да,
Матурлык минем белән.

Сикереп төшәм суларга,
Шундый рәхәт суларга!
Тауларга күтәреләм.
Кайда гына булсам да,
Матурлык минем белән.

Жирем – иркен, илем – киң,
Горур йөрергә мөмкин,
Имичә башны түбән...
Чөнки, кайда гына булсам да,
Матурлык минем белән!

М.Әгъләмов «Матурлык минем белән»

2 НЧЕ БҮЛЕК

2 бүлек биремнәренә сочинение язу барышында тәкъдим ителгән темаларның (2.1. – 2.4.) бары БЕРСЕН генә сайлап алыгыз. Җаваплар бланкында үзегез сайлаган теманың номерын күрсәтегез. Үзегез сайлаган темага, әдәби материалга таянып, 150 сүз күләмендә киңәйтелгән җавап языгыз. Куелган проблемаларны, автор позициясен үзегез аңлаганча ачыклап, тулы җавап бирүегез сорала. Әсәр текстына таянып, үз фикерегезне дәлилләгез. Иншаның төзелешен уйлагыз, эзлеклелекне саклагыз, анализ барышында теоретик төшенчәләргә таяныгыз. Сочинениенә күләме 100 сүздән дә ким булмаска тиеш, шуннан ким булган очракта иңшә 0 балл белән бәяләнә.

2.1. Г.Ибраһимов иҗатында тематик төрлелек.

2.2. Г.Камалның «Беренче театр» пьесасында Биби образы.

2.3. М.Жәлил иҗатындагы лирик геройга хас сыйфатлар.

2.4. А.Гыйләҗевның «Җомга көн, кич белән» повестенда күтәрелгән проблемалар.

КИҢӘЙТЕЛГӘН ҖАВАПЛАРНЫ ТАЛӘП ИТҮЧЕ БИРЕМНӘРНЕҢ ҮТӘЛӘШЕН ТИКШЕРҮ ҺӘМ БӘЯЛӘҮ КРИТЕРИЙЛАРЫ

1.1.1, 1.1.2. һәм 1.2.1., 1.2.2. биремнәрен (3-5 жөмлә күләмендә) бәяләү

3-5 жөмлә күләмендәге киңәйтелгән җавапны таләп итә торган бирем. Җавапка билгеләнгән күләм шартлы, ул сорауның катлаулылыгына һәм эчтәлегенә бәйле. Укучы сорауга эчтәлеге ягыннан тулы җавап язарга, әмма үз җавабын мөмкин булган кадәр кыска формалаштырырга тиеш.

1 нче таблица

Критерий	Балл
1. Фикер тирәнлегә һәм җавапның дәлилленгән булуы	
а) имтихан тапшыручы укучы биремнәң үзенчәлегенә төшенгән: сорауны аңлап җавап биргән, автор позициясен ачкан, үз фикерен дәлилленгән, фактик хаталар юк	2
б) имтихан тапшыручы укучы сорауга җавап бирә, ләкин җавабын нигезләп бетерә алмый / яки җавабын эсәрнең кыскача эчтәлеген сөйләү белән генә чикли, җавап хаталы һәм төгәл түгел / яки җавапта бер-ике фактик хата күзәтелә	1
в) укучы сорауга бөтенләй җавап бирмәгән / яки эчтәлеге ягыннан сорауга туры килми торган җавапны язган / яки 3 һәм аннан да күбрәк фактик хата ясалган	0
2. Җавапның сөйләм нормаларына туры килүе	
а) Җавапта бер генә сөйләм хатасы бар	1
б) җавапта сөйләм хаталары бердән артык	0
Иң югары балл	3

Чагыштырма пландагы 1.1.3. һәм 1.2.3. биремнәрен бәяләү

5-8 жөмлә күләмендәге киңәйтелгән җавапны таләп итә торган бирем. Җавапка билгеләнгән күләм шартлы, ул сорауның катлаулылыгына һәм эчтәлегенә бәйле. Укучы сорауга эчтәлеге ягыннан тулы җавап язарга, әмма үз җавабын мөмкин булган кадәр кыска формалаштырырга тиеш.

2 нче таблица

Критерий	Балл
1. Җавапның төгәллегә, тирәнлегә, дәлилленгән булуы	
а) укучы сорауны аңлап, төгәл җавап бирә, авторлар позициясенә нигезләнәп, үз фикерен җиткерә ала, соралган төп үзенчәлекләренә билгели, мисаллар ярдәмендә ныгыта, анализлау сәләтен күрсәтә, җавабын дәлилли, фактик хаталары юк	2

Критерий	Балл
б) укучы сорауны тулаем аңлап та, жавап бирү барышында гомуми жөмлэләр белән чикләнә, мисаллар белән ныгытып, төгәл жавап бирми / сорауга жавап өстән-өстән генә, бик гади аңлатыла, әдәби-теоретик төшенчәләр ярдәмендә ныгытылмый / яки 1-2 фактик хата күзәтелә	1
в) укучы сорауга бөтенләй жавап бирми / яки эчтәлеге ягыннан сорауга туры килми торган жавапны яза / яки 4 тән артык фактик хата күзәтелә	0
2. Жавапның, әдәби текстларны чагыштырып, нигезле, дәлилләнгән булуы	
а) жавап чагыштырма планда языла, мисаллар ярдәмендә ныгытыла, соралган әсәрләр житәрлек күләмдә файдаланыла (өзекләр китерелә, кыскача эчтәлек сөйләнә, текстның микротемаларына мөрәжәгать ителә, әсәрләргә сылтамалар бирелә һ.б.)	2
б) жавап бирү барышында әсәрләрне чагыштыру житәрлек күләмдә түгел, мисаллар файдаланып та, жавапны дәлилли алмый, мисаллар нигезле түгел / яки текстның бу жавапны дәлилли торган өлешләре файдаланылмый	1
в) жавап бирү барышында әсәрләр чагыштырылмый / яки кирәкле аспектта чагыштырылмый	0
3. Жавапның әдәби сөйләм нормаларына туры килүе	
а) 2-3 сөйләм хатасы күзәтелә	1
б) сөйләм хаталары 2дән артык	0
<i>Иң югары балл</i>	
	5

Сочинение биремен бәяләү

2 нче бүлекнең бирем җаваплары иң мөһимнәрдән санала, шулар арасында иң әһәмиятлесе булып беренчесе – эчтәлек ягы санала. Тикшерү барышында жавапның эчтәлеге 0 балл белән бәяләнгән очракта бирем эшләнмәгән булып санала һәм **алга таба тикшерелми**. Калган бәяләү аспектлары буенча 2нче биремнәрнең җавапларын тикшерү бланкына 0 балл куела.

Жавапны бәяләгәндә, язылган иншаның күләме исәпкә алына. Имтихан бирүчеләргә 150 сүздән ким булмаган күләмдәге текстны язу тәкъдим ителә. Әгәр инша тексты 100 сүздән ким булса, мондый эш үтәлмәгән дип санала һәм “0” балл белән бәяләнә.

3 нче таблица

Критерий	Балл
1. Жавапның төгәллеге, тирәнлеге, дәлилләнгән булуы	
а) укучы сорауны аңлап, төгәл жавап бирә, автор позициясенә нигезләнәп, үз фикерен житкерә ала, соралган төп үзенчәлекләрне билгели, мисаллар ярдәмендә ныгыта, анализлау сәләтен күрсәтә, жавабын дәлилли, фактик хаталары юк	3
б) укучы сорауны тулаем аңлап та, жавап бирү барышында гомуми жөмлэләр белән чикләнә, мисаллар белән ныгытып, төгәл жавап бирми / яки 1-2 фактик хата күзәтелә	2

в) сорауга җавап өстән-өстән генә, бик гади аңлатыла, әдәби-теоретик төшенчәләр ярдәмендә ныгытылмый / яки 3-4 фактик хата күзәтелә	1
г) укучы сорауга бөтенләй җавап бирми / яки эчтәлеге ягыннан сорауга туры килми торган җавапны яза / яки 4 тән артык фактик хата күзәтелә	0
2. Әдәби-теоретик төшенчәләрне аңлау, алар белән эшләү дәрәжәсе	
а) эсәрне анализлау яки чорга характеристика бирү барышында әдәби-теоретик төшенчәләр аңлап, урынлы кулланыла, җавап теоретик яктан югары дәрәжәдә язылган	2
б) имтихан тапшыручы әдәби-теоретик төшенчәләрне аңлый, әмма әдәби материалга анализда аларны куллану барышында 1 төгәлсезлек күзәтелә	1
в) укучы әдәби-теоретик төшенчәләрне дөрес кулланмый яки әдәби-теоретик төшенчәләрдән мәгълүматлы түгел, әдәби материалга анализда аларны куллану барышында 1 дән артык хата ясый	0
3. Җавапның, әдәби текстларны кулланып, нигезле, дәлилләнгән булуы	
а) җавап мисаллар ярдәмендә ныгытыла, соралган эсәр (эсәрләр) җитәрлек күләмдә файдаланыла (өзекләр китерелә, кыскача эчтәлек сөйләнә, текстның микротемаларына мөрәҗәгать ителә, эсәрләргә сылтамалар бирелә һ.б.)	2
б) җавапта эсәрнең (эсәрләрнең) турыдан-туры эчтәлеге генә урын ала / яки текстның бу җавапны дәлилли торган өлешләре файдаланылмый	1
в) җавап бирү барышында эсәр (эсәрләр) бөтенләй файдаланылмый, нигезләнми	0
4. Җавапның эзлеклелеге, фикерне җиткерү мөмкинлеге	
а) җавап логик яктан эзлекле языла, фикерләр үзара бәйләнештә бирелә, төгәл җиткерелә	2
б) җавапның мәгънәви өлешләре үзара логик яктан эзлекле языла, әмма аерым кабатлаулар, төгәлсезлекләр күзәтелә / җавап эзлекле булып та, фикер еш кабатлана, төп темадан читкә киткән урыннар күзәтелә	1
в) җавап логик яктан эзлекле язылмаган, эзлеклелек тупас бозылган, җавапта гомуми мантийк күренми	0
5. Җавапның әдәби сөйләм нормаларына туры килүе	
а) сөйләм хаталары юк яки 1 сөйләм хатасы ясалган	3
б) 2-3 сөйләм хатасы күзәтелә	2
в) 4 сөйләм хатасы ясалган	1
г) сөйләм хаталары бик күп (5 яки аннан да артык) булып, фикерне аңлауда кыенлыктар тудыра	0
<i>Иң югары балл</i>	
12	

Имтихан эше өчен түбәндәге билгеләр куела:

Имтиханда тест өлеше юк, барлык биремнәр дә киңәйтелгән җавап язуны таләп итә һәм экспертлар таарфыннан түбәндәге критерийлар буенча тикшерелә:

К1	К2	К3	К4	К5	К6	К7	К8	К9	К10	К11	К12
1 бирем		2 бирем		3 бирем			Инша (сочинение)				
2	1	2	1	2	2	1	3	2	2	2	3

Иң югары балл – 23 балл.

Имтихан эшләре ике эксперт тарафыннан тикшерелә, аларның бәяләрендәге баллар аермасы 3 һәм аннан да күбрәк балл булган очракта өченче эксперт билгеләнә.

Балларны билгегә әйләндерү шкаласы

Билге	«2»	«3»	«4»	«5»
Баллар	0-6	7-13	14-18	19-23